

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

ЗАЦВЕРДЖАЮ

Прарэктар па вучэбнай рабоце
і адукацыйных інавацыях

В. І. Чупрыс

Рэгістрацыйны № УД- 6343 /вуч.

**ПРАБЛЕМЫ ГІСТАРЫЧНАЙ ЛЕКСІКАЛОГІІ:
1920–30-я гады**

Вучэбная праграма для ўстаноў вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне спецыяльнасці
1-21 05 01 Беларуская філалогія (па напрамках)

2018 г.

Вучэбная праграма складзена на аснове: Адукацыйнага стандарта вышэйшай адукацыі 1–21 05 01–2013, і вучэбных планаў філалагічнага факультэта БДУ па спецыяльнасці 1–21 05 01 – Беларуская філалогія (па напрамках): рэг. № D21-079/уч.; D21-080/уч.; D21-081/уч. ад 30.05.2013.

СКЛАДАЛЬНІК:

КУЛЕШ Ганна Іванаўна, доктар філалагічных навук, прафесар кафедры гісторыі беларускай літаратурнай мовы

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай гісторыі беларускай мовы (пратакол № 10 ад 11.05. 2018 г.)

Навукова-метадычным саветам БДУ (пратакол № 8 ад 26.06. 2018 г.)

УЗГОДНЕНА:

Загадчык кафедры
гісторыі беларускай мовы
доктар філалагічных навук прафесар

М. Р. Прыгодзіч

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Мэты і задачы вучэбнай дысцыпліны.

Вучэбная дысцыпліна належыць да цыклу дысцыплін спецыялізацыі.

Асноўная мэта спецкурса – даследаванне і асэнсаванне праблем фарміравання і ўпарадкавання лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы ў 1920–30-я гады XX ст. Гэты перыяд адыграў надзвычай важную ролю ў станаўленні лексічнай сістэмы беларускай літаратурнай мовы, таму ўяўляецца мэтазгодным асобнае і падрабязнае яго даследаванне і вывучэнне.

Задачы спецкурса: даць студэнтам не толькі тэарэтычныя веды па акрэсленых тэмах, але і дапамагчы ў авалодванні лексікай, якая шырока ўжывалася ў мастацкіх творах 20-30-х гадоў XX ст., а зараз з’яўляецца незразумелай для сучаснага, асабліва маладога, чытача; вырабаваць навыкі практычнага прымянення набытых ведаў пры вывучэнні іншых дысцыплін, а таксама пры падрыхтоўцы рознага віду навуковых работ (дакладаў і паведамленняў на навуковых канферэнцыях, курсавых і дыпомных работ), а будучаму будучаму настаўніку як на ўроках мовы, так і літаратуры пры выкладанні школьнікам літаратуры, напісанай у адпаведны перыяд.

Месца вучэбнай дысцыпліны ў сістэме падрыхтоўкі спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй абумоўлена тым, што ў спалучэнні з іншымі практычнымі і тэарэтычнымі курсамі, прадугледжанымі вучэбным планам, дысцыпліна “Праблемы гістарычнай лексікалогіі: 1920–30-я гады” павінна садзейнічаць усебаковай падрыхтоўцы выпускніка. Вывучэнне курсу звязана з неабходнасцю паглыблення і ўпарадкавання ведаў, атрыманых студэнтамі па дысцыплінах, што вывучаюць беларускую мову як у дыяхронным, так і сінхронным аспектах: гісторыя беларускай літаратурнай мовы, гісторыя беларускага мовазнаўства, лексікалогія сучаснай беларускай мовы, стылістыка і культура маўлення.

Засваенне вучэбнай дысцыпліны “Праблемы гістарычнай лексікалогіі: 1920–30-я гады” павінна забяспечыць фарміраванне акадэмічных, сацыяльна-асобасных і прафесійных кампетэнцый.

Патрабаванні да акадэмічнай кампетэнцыі (АК) спецыяліста.

Спецыяліст павінен:

АК–1. Умець выкарыстоўваць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і практычных задач.

АК–2. Валодаць сістэмным і параўнальным аналізам.

АК–3. Валодаць даследчымі навыкамі.

АК–4. Умець працаваць самастойна.

АК–5. Быць здольным прадудыраваць новыя ідэі (валодаць крэатыўнасцю).

АК–6. Валодаць міждысцыплінарным падыходам пры вырашэнні праблем.

АК–7. Мець навыкі, звязаныя з выкарыстаннем тэхнічных прыстасаванняў, кіраваннем інфармацыяй і працай з камп'ютарам.

АК–8. Мець навыкі вуснай і пісьмовай камунікацыі.

Патрабаванні да сацыяльна-асобасных кампетэнцый (САК) спецыяліста.

Спецыяліст павінен:

САК–1. Валодаць якасцямі грамадзянскасці.

САК–2. Быць здольным да сацыяльных кантактаў.

САК–3. Валодаць здольнасцю да міжасабовых камунікацый.

САК–4. Валодаць навыкамі захавання здароўя.

САК–5. Быць здольным да крытыкі і самакрытыкі.

САК–6. Умець працаваць у калектыве.

Патрабаванні да прафесійнай кампетэнтнасці (ПК) спецыяліста

Спецыяліст павінен быць здольны:

ПК–1. Планаваць, арганізоўваць і весці педагагічную (вучэбную, метадычную, выхаваўчую) дзейнасць.

ПК–2. Выкарыстоўваць розныя тэхналогіі навучання мове і літаратуры.

ПК–4. Ажыццяўляць маніторынг адукацыйнага працэсу, дыягностыку вучэбных і выхаваўчых вынікаў.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен

ведаць:

- ролю акрэсленага перыяду ў складванні і далейшым развіцці лексікі беларускай літаратурнай мовы;

- асноўныя палажэнні канцэпцыі фарміравання лексікі беларускай літаратурнай мовы;

- крыніцы папаўнення лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы акрэсленага перыяду;

- асноўныя тэндэнцыі папўнення лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы акрэсленага часу;

- ролю дзеячаў навукі і культуры ў фарміраванні і развіцці лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы 1920–1930-х гг.;

- найбольш значныя лексікаграфічныя крыніцы вывучанага перыяду і іх значэнне для фарміравання літаратурнага лексікону;

умець:

- карыстацца лінгвістычнай тэрміналогіяй па тэме вучэбнай дысцыпліны;

- самастойна працаваць з навукова-даведачнай і метадычнай літаратурай па мовазнаўстве;

- вызначаць лексічнае значэнне слоў з дапамогай кантэксту і праз суаднясення з шэрагам аднакаранёвых;

- дыферэнцыраваць асноўныя лексічныя адзінкі, выкарыстоўваць методыку адрознення аўтарскіх неалагізмаў ад малавядомых дыялектных слоў;

валодаць:

- навыкамі выкарыстання навуковай літаратуры ў даследчай працы;

- методыкай падрыхтоўкі дакладаў і паведамленняў на навуковых канферэнцыях, курсавых і дыпломных работ па прапанаванай тэматыцы

- навыкамі этымалагічнага аналізу лексічных адзінак;

- прыёмамі вызначэння матывацыі слова.

Форма атрымання вышэйшай адукацыі – **дзённая**.

Агульная колькасць гадзін, якая адводзіцца на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны для студэнтаў 3 курса (6 семестр) спецыяльнасці 1-21 05 01 Беларуская філалогія, складае 58 гадзін. Прыкладны расклад гадзін па відах навучання: усяго аўдыторных **34 гадзіны**, у тым ліку **26** гадзін лекцыйных заняткаў, **4** гадзіны практычных заняткаў, **4** гадзіны – кіруемай самастойнай работы студэнтаў. Працаёмістасць вучэбнай дысцыпліны складае 1 адзінку.

Форма бягучай атэстацыі па вучэбнай дысцыпліне – **залік**.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Тэма 1. Уводзіны. Прадмет і задачы спецкурса. Сувязь тэматыкі спецкурса з іншымі навучальнымі дысцыплінамі. Практычнае значэнне курса для будучых выкладчыкаў беларускай мовы і літаратуры.

Тэма 2. Развіццё лексікі беларускай мовы новага перыяду ва ўмовах адсутнасці дзяржаўнасці. Стан беларускай лексікі ў XIX – пачатку XX ст. Збіранне і фіксацыя беларускага слова ў XIX ст. Праца па збіранні ўзораў беларускай мовы, па іх лексікаграфічнай апрацоўцы па ініцыятыве Віленскага ўніверсітэта, Расійскай акадэміі навук і Маскоўскага ўніверсітэта. Арыентацыя беларускіх аўтараў на асаблівасці вядомай гаворкі.

Тэма 3. Роля 10-гадовага “нашаніўскага” перыяду ў фарміраванні лексічнай сістэмы новай беларускай літаратурнай мовы. Артыкулы Янкі Купалы, Антона Луцкевіча, Вацлава Ластоўскага аб значэнні мовы для фарміравання нацыянальнай свядомасці. Роля “Нашай нівы” ва ўзбагачэнні лексічнага запasu мовы і фарміраванні тэрміналагічнай лексікі.

Тэма 4. Моўная палітыка ў 20-30-я гг. XX ст. Значэнне палітыкі беларусізацыі для развіцця беларускай мовы і яе лексічнага складу. Збіральніцкая дзейнасць фалькларыстаў XIX ст. як важкі падмурак для выніковай працы дзеячаў беларускай культуры 20-х гг. XX ст. Абмеркаванне праблем унармавання беларускай мовы ў перыядычным друку.

Тэма 5. Выпрацоўка канцэпцыі фарміравання лексікі беларускай літаратурнай мовы. Прынцыпы фарміравання лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы. Праблема лексічнай пераемнасці. Погляд У. Дубоўкі на асновы развіцця лексікі літаратурнай мовы. Уклад С. Некрашэвіча, Я. Лёсіка, М.Байкова ў выпрацоўку канцэпцыі.

Тэма 6. Народная мова – аснова фарміравання лексікі беларускай літаратурнай мовы новага перыяду. Прычыны фарміравання беларускай літаратурнай мовы новага перыяду на дыялектнай аснове. Праца па збіранні і ўвядзенні ў літаратурны ўжытак слоў з народнай мовы. Дзейнасць Яна Станкевіча па збіранні і папулярызацыі дыялектнай лексікі. Ідэя адзінства народнай і літаратурнай мовы, яе прыхільнікі і праціўнікі. Праблема празмернага ўжывання дыялектызмаў у мастацкай літаратуры. Адносіны мовазнаўцаў, літаратараў да пераважнай арыентацыі на дыялектную мову. Дадатныя і адмоўныя бакі выкарыстання дыялектнай мовы як пераважнай крыніцы літаратурнага слоўніка.

Тэма 7. Словатворчасць як спосаб папаўнення слоўніка літаратурнай мовы. Асноўныя спосабы неалагізацыі на ўласнай моўнай

базе. Патрабаванні да наватвораў (матываванасць, “арганічная патрэбнасць”, мілагучнасць, семантычная адпаведнасць паняццю, адпаведнасць граматычным законам беларускай мовы). Умовы выніковага ўвядзення новых слоў ва ўжытак.

Тэма 8. Аўтарскія неалагізмы 1920-30-х гг. Стылістычныя і намінацыйныя неалагізмы. Словатворчасць У. Дубоўкі і папулярызацыя ім аўтарскіх наватвораў. Аўтарскія неалагізмы В. Ластоўскага ў “Падручным расійска-крыўскім (беларускім) слоўніку”. Наватворы Яна Станкевіча (“Слоўнічак” у часопісе “Родная мова”).

Аўтарскія неалагізмы і малавядомыя дыялектныя словы. Праблема размежавання аўтарскіх неалагізмаў і вузкадыялектных слоў для сучасных даследчыкаў.

Тэма 9. Выкарыстанне старабеларускай лексікі з мэтай папаўнення слоўнікавага складу. Тагачасныя адносіны да культурнай спадчыны, у тым ліку да лексічнай. Прычыны процілеглых ацэнак выкарыстання старабеларускай лексікі як крыніцы папаўнення літаратурнага слоўніка сучаснай літаратурнай мовы. Дыскусія ў перыядычным друку аб узнаўленні старабеларускай лексікі ў літаратурным ужытку. Публікацыі аб значэнні лексічнай спадчыны ў фарміраванні літаратурнага слоўніка.

Тэма 10. Іншамоўная лексіка як крыніца папаўнення слоўніка літаратурнай мовы. Адносіны да запазычвання як спосабу папаўнення слоўніка ў 20-я гг. Погляды Язэпа Лёсіка, Сцяпана Некрашэвіча, Уладзіміра Дубоўкі на запазычванне як спосаб папаўнення слоўніка. Прыёмы перадачы іншамоўных слоў на беларускую мову (прапановы М. Байкова). Беларуска-польскія лексічныя ўзаемадачынненні ў трактоўцы В. Ластоўскага. Матываваныя і нематываваныя запазычванні. Кузьма Чорны аб небеларускай мове ў беларускай літаратуры.

Тэма 11. Фарміраванне і ўпарадкаванне беларускай навуковай тэрміналогіі. Праблема крыніц для ўкладання навуковай тэрміналогіі. Выпрацоўка прынцыпаў стварэння беларускай навуковай тэрміналогіі. Вынікі спробы пакласці ў аснову навуковай тэрміналогіі словы народнай мовы. Стаўленне спецыялістаў-нефілолагаў да замены міжнародных тэрмінаў на словы з жывой мовы або наватворы. Выпускі беларускай навуковай тэрміналогіі (1921–1930). Тэрміналагічныя слоўнікі, створаныя прыватнымі асобамі.

Тэма 12. Адлюстраванне тэндэнцый развіцця лексікі літаратурнай мовы ў перакладных слоўніках. Першыя паслярэвалюцыйныя беларускія слоўнікі. Перакладная лексікаграфія 1920-х гадоў. Ацэнка слоўнікаў у

тагачасных рэцэнзіях. “Расійска-беларускі слоўнік” (1928) М. Байкова і С. Некрашэвіча і яго роля ў развіцці лексікі літаратурнай мовы. Адлюстраванне змены лінгвістычнай ідэалогіі ў “Руска-беларускім слоўніку” пад рэд. А. Александровіча (1937).

Тэма 13. *Выпрацоўка нормаў словаўжывання.* Роля часопіса “Узвышша” ў выпрацоўцы нормаў словаўжывання. Праблемы карэктнасці словаўжывання ў працах Якуба Коласа, К. Чорнага, У. Дубоўкі, П. Бузука, Я. Лёсіка.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА
ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
«ПРАБЛЕМЫ ГІСТАРЫЧНАЙ ЛЕКСІКАЛОГІІ: 1920–30-я гады»
для спецыяльнасці 1-21 05 01 Беларуская філалогія (па напрамках)

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін					Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі	Семінарыя заняткі	Лабараторн. заняткі	Іншае		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
		26	4				4	
1.	Уводзіны	2						
2.	Развіццё лексікі беларускай мовы новага перыяду ва ўмовах адсутнасці дзяржаўнасці.	2						
3.	Роля 10-гадовага “нашаніўскага” перыяду ў фарміраванні лексічнай сістэмы новай беларускай літаратурнай мовы.	2						
4.	Моўная палітыка ў 20–30-я гг. XX ст.	2						

1	2	3	4	5	6	7	8	9
5.	Выпрацоўка канцэпцыі фарміравання лексікі беларускай літаратурнай мовы.	2						
6.	Народная мова – аснова фарміравання лексікі беларускай літаратурнай мовы новага перыяду.	2						
7.	Словатворчасць як спосаб папаўнення слоўніка літаратурнай мовы.	2	2					Даклады, дыскусія
8.	Аўтарскія неалагізмы 20-30-х гг.	2					2	Пісьмов. работа
9.	Выкарыстанне старабеларускай лексікі з мэтай папаўнення слоўнікавага складу.	2						
10.	Іншамовная лексіка як крыніца папаўнення слоўніка літаратурнай мовы.	2					2	Пісьмов. работа
11.	Фарміраванне і ўпарадкаванне беларускай навуковай тэрміналогіі.	2						
12.	Адлюстраванне тэндэнцый развіцця лексікі літаратурнай мовы ў перакладных слоўніках.	2	2					Даклады, дыскусія
13.	Выпрацоўка нормаў словаўжывання.	2						

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура (асноўная)

Баханькоў, А. Я. Развіццё лексікі беларускай літаратурнай мовы ў савецкі перыяд: Сацыялінгвістычны нарыс / А. Я. Баханькоў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1982. – 230 с.

Германовіч І. К. Лексічныя дыялектызмы і наватворы ў беларускай літаратурнай мове 20-30-х гг. XX ст. // Весці АН БССР. Серыя грамад.наук. – 1963. – № 1. – С. 110–120.

Гістарычная лексікалогія беларускай мовы / Акадэмія навук Беларускай ССР, Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа. – Мінск : Навука і тэхніка, 1970. – 337 с.

Крамко, І. І. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы / І. І. Крамко, А. К. Юрэвіч, А. І. Яновіч – Т. 1. – Мінск : Навука і тэхніка, 1968. – Т. II. – 342 с.

Лексікалогія беларускай мовы ў даследаваннях і каментарыях : дапаможнік / Г.І.Кулеш [і інш.]; пад агул. рэд. М.Р.Прыгодзіча. – Мінск : БДУ, 2018. – 191 с.

Лексікалогія сучаснай беларускай літаратурнай мовы / Пад рэд. А.Я.Баханькова. – Мінск : Навука і тэхніка, 1994. – 463 с.

Літаратура (дадатковая)

Гапоненка, І.А. Іншамовныя элементы ў беларускай мове перыяду нацыянальнага адраджэння: семантычны аспект / І.А.Гапоненка // *Studia białorutenistyczne / Беларускія даследаванні / Belarusian studies* 3. Люблін, 2009. – С. 299–320.

Губкіна, А. Пурыстычныя тэндэнцыі развіцця беларускай мовы ў 1920-я гады / А. Губкіна // *Etnicita slovanského areálu : (historické proměny a současný stav) : [z referátů přednesených na šestém ročníku Konference mladých slavistů, ve dnech 4. a 5 listopadu 2010 v Praze]* / editoři: Kateřina Kedron, Marek Příhoda. – Červený Kostelec ; Praha, 2011. – С. 61–68 .

Губкіна, А.В. Лексікалогія і лексікаграфія беларускай мовы XX ст.: сацыялінгвістычны аспект / А. В. Губкіна. – Мінск : БДУ, 2012. – 143 с.

Зразікава, В.А. Да пытання фарміравання лексічнай сістэмы беларускай літаратурнай мовы 20-х гадоў В.А.Зразікава // Слова і час: зб. навук. арт. – Гомель, 2003. – Ч. 1. – С. 50–54.

Зразікава, В.А. Семантычная класіфікацыя індывідуальна-аўтарскіх неалагізмаў / В.А.Зразікава // Беларускае слова: тэорыя і практыка: зб. арт. па

матэрыялах навук. чытаньняў, прысвечаных 75-годдзю з дня нараджэння прафесара Б.А. Плотнікава, г. Мінск, 15 снеж. 2015 г. – Мінск: РІВШ, 2016. – С. 47–55.

Кулеш, Г.І. Пытанні культуры мовы ва “Узвышшы” / Г.І.Кулеш // Веснік БДУ. Серыя IV. Філалогія. Журналістыка. Педагогіка – 1997. – № 2.

Кулеш, Г.І. Лексіка аповесці В.Ластоўскага "Лабірынты "(1923) як мастацкае ўвасабленне поглядаў аўтара на беларуска-польскія лексічныя ўзаемадачыненні / Г.І.Кулеш // Bialostocki przegląd kresowy. – Tom VII. – Białystok, 1999. – S. 63–68.

Кулеш, Г.І. Словатворчасць як спосаб папаўнення слоўніка літаратурнай мовы 1920-х гадоў / Г.І.Кулеш // Dziedzictwo przeszlosci zwiazkow jezykowych, literackich i kulturowych polsko-balto-wschodnio-slowianskich. – Tom VI. – Białystok, 2001. – S. 46–49.

Кулеш, Г.І. Аб прычынах складвання новай беларускай літаратурнай мовы на дыялектнай аснове / Г.І.Кулеш // Пісьменнік – мова – стыль: Матэрыялы II Міжнар.канф., прысв.75-годдзю з дня нарадж. праф. Л.М.Шакуна (Мінск, 15–16 лістап. 2001г.). У 2 т. – Мн., 2002. – С.169 – 171.

Куліковіч, У. І. Тэарэтычныя і практычныя праблемы беларускай мовы ў працах У. Дубоўкі : манаграфія / У. І. Куліковіч. — Мінск : РІВШ, 2011. — 165 с.

Прыгодзіч, М.Р. Аўтарскія неалагізмы: ад аказіянальнасці да ўзуальна-нарматыўнай кадыфікацыі / М.Р.Прыгодзіч // Актуальныя праблемы мовазнаўства і лінгвадыдактыкі: зборнік матэрыялаў навук. канф. да 75-годдзя праф. Г. М. Малажай (Брэст, 15 сак. 2013 г.); рэдкал.: М. І. Новік (і інш.). Брэст: Альтернатива, 2013. – С. 11–14.

Прыгодзіч, М.Р. Аказіяналізмы як крыніца папаўнення лексічнага саставу сучаснай беларускай мовы / М.Р.Прыгодзіч // Веснік БДУ, серыя IV, 2009. – № 2. – С. 34–36.

Савіцкая, І.І. Лексікаграфічная праца Гаўрылы і Максіма Гарэцкіх і моўная сітуацыя на Беларусі ў 20-ыя гады // Веснік БДУ. Серыя 4. – 1997. – № 2. – С. 40–43.

Савіцкая І.І. Семантычнае засваенне паланізмаў у "Практычным расійска-беларускім слоўніку" М. Байкова і М. Гарэцкага / І. І. Савіцкая // Беларуская-польскае супастаўляльнае мовазнаўства, літаратуразнаўства, культуралогія: Матэрыялы 5 міжнар. навук. канф. – Віцебск, 2000. – С. 103–104.

Савіцкая, І. І. Лексічныя нормы беларускай літаратурнай мовы: 20-я гг. XX ст. / І. І. Савіцкая // Працы кафедры сучаснай беларускай мовы. – Мінск : БДУ, 2011. – Вып. 10. – С. 69–72.

Сақун, Т.М. Семантычная адаптацыя іншамоўных слоў у беларускай перыёдыцы 20-30-х гг. XX ст. / Т.М.Сақун // Веснік БДУ. Серыя IV. Філалогія. Журналістыка. Педагогіка, 2007. – № 1. – С. 51–57.

Сақун, Т.М. Словаўтваральная актыўнасць іншамоўнай лексікі ў беларускім перыядычным друку 20–30-х гг. XX ст. / Т.М.Сақун // Веснік БДУ. Серыя IV. Філалогія. Журналістыка. Педагогіка, 2008. – № 2. – С. 22–26.

Ціванова, Г.К. Пачатковы этап фарміравання новай беларускай літаратурнай мовы на народна-гутарковай аснове / Г.К.Ціванова // Беларуская мова і мовазнаўства: XIX стагоддзе. – Мінск: БДУ, 2013. – С.5–18.

Ціванова, Г.К. “Гістарычны слоўнік беларускай мовы” як крыніца інфармацыі пры выкладанні лексікалогіі / Г.К.Ціванова // Усходнеславянскія мовы ў сучаснай лексікаграфіі : зб. навук. арт. – Мінск: БДПУ, 2015. – С.120–123.

ПЕРАЛІК РЕКАМЕНДАВАНЫХ СРОДКАЎ ДЫАГНОСТЫКІ

Для кантролю якасці адукацыі па вучэбнай дысцыпліне “Праблемы гістарычнай лексікалогіі: 1920–30-я гады” выкарыстоўваюцца наступныя сродкі дыагностыкі:

- выступленне студэнтаў з падрыхтаванымі па зададзеных тэмах дакладамі;
- выступленне ў дыскусіі па дакладах;
- ацэнка на практычных занятках;
- пісьмовыя работы;
- выніковыя формы атэстацыі (залік).

МЕТОДЫКА ФАРМІРАВАННЯ ВЫНІКОВАЙ АЦЭНКІ

Формай бягучай атэстацыі па вучэбнай дысцыпліне “Праблемы гістарычнай лексікалогіі: 1920–30-я гады” прадугледжаны **залік**.

Пры фарміраванні выніковай адзнакі выкарыстоўваецца рэйтынгавая ацэнка ведаў студэнта, якая дае магчымасць прасачыць і ацаніць дынаміку працэсу дасягненняў мэтай навучання. Рэйтынгавая ацэнка прадугледжвае выкарыстанне вагавых каэфіцыентаў для бягучага кантролю ведаў і бягучай атэстацыі студэнтаў па дысцыпліне.

Прыкладныя вагавыя каэфіцыенты, якія вызначаюць суадносіны бягучага кантролю ведаў і бягучай атэстацыі ў рэйтынгавай адзнацы:

- падрыхтоўка дакладаў па зададзеных тэмах – 30%;
- удзел у дыскусіі па дакладах – 20%;

выкананне пісьмовай работы – 50%.

Рэйтынговая адзнака па дысцыпліне разлічваецца на аснове ацэнкі бягучай паспяховасці і заліковай адзнакі з улікам іх вагавых каэфіцыентаў. Ацэнка па бягучай паспяховасці складае 50%, заліковая адзнака – 50%.

ТЭМАТЫКА КІРУЕМАЙ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ

КСР № 1

Тэма: “Аўтарскія неалагізмы 20-30-х гг.”

Форма кантролю: пісьмовая работа

Пытанні

1. Стылістычныя і намінатыўныя неалагізмы.
2. Аўтарскія неалагізмы У. Дубоўкі і іх лёс.
3. Прыёмы размежавання аўтарскіх неалагізмаў і вузкадыялектных слоў.

Літаратура

Германовіч І. К. Лексічныя дыялектызмы і наватворы ў беларускай літаратурнай мове 20-30-х гг. XX ст. // Весці АН БССР. Серыя грамад.наук. – 1963. – № 1. – С. 110–120.

Кулеш, Г.І. Словатворчасць як спосаб папаўнення слоўніка літаратурнай мовы 1920-х гадоў / Г.І.Кулеш // *Dziedzictwo przeszlosci zwiazkow jezykowych, literackich i kulturowych polsko-balto-wschodnio-slowianskich.* – Tom VI. – Białystok, 2001. – S. 46–49.

Куліковіч, У. І. Тэарэтычныя і практычныя праблемы беларускай мовы ў працах У. Дубоўкі : манаграфія / У. І. Куліковіч. – Мінск : РІВШ, 2011. – 165 с.

КСР № 2

Тэма: “Іншамоўная лексіка як крыніца папаўнення слоўніка літаратурнай мовы”

Форма кантролю: пісьмовая работа

Пытанні

1. Запозычванне як спосаб папаўнення лексікі ў 20-я гг. XX ст.
2. Погляды навукоўцаў 1920-х гг. на месца іншамоўнай лексікі ў беларускай мове.
3. Прыёмы і спосабы адаптацыі іншамоўнай лексікі.

Літаратура

Крамко, І. І. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы / І. І. Крамко, А. К. Юрэвіч, А. І. Яновіч – Т. 1. – Мінск : Навука і тэхніка, 1968. – Т. II. – 342с.

Лексікалогія сучаснай беларускай літаратурнай мовы / Пад рэд. А.Я.Баханькова. – Мінск : Навука і тэхніка, 1994. – 463 с.

Кулеш, Г.І. Лінгвістычная дыскусія 1920-х гадоў аб ролі запазычвання ў фарміраванні лексічнай сістэмы беларускай літаратурнай мовы / Г.І.Кулеш // *Dziedzictwo przeszlosci zwiazkow jezykowych, literackich i kulturowych polsko-balto-wschodnio-slowianskich*. – Tom IV. – Bialystok, 2000. – S .237–241.

ПЫТАННІ ДА ЗАЛІКУ

1. Стан беларускай лексікі ў XIX – пачатку XX ст.
2. Роля “Нашай нівы” ва ўзбагачэнні лексічнага запasu мовы і фарміраванні тэрміналагічнай лексікі.
3. Значэнне палітыкі беларусізацыі для развіцця беларускай мовы і яе лексічнага складу.
4. Абмеркаванне праблем унармавання беларускай мовы ў перыядычным друку 1920–30-х гг.
5. Прынцыпы фарміравання лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы.
6. Уклад С.Некрашэвіча ў выпрацоўку канцэпцыі фарміравання лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы.
7. Уклад У.Дубоўкі ў выпрацоўку канцэпцыі фарміравання лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы.
8. Уклад Я.Лёсіка ў выпрацоўку канцэпцыі фарміравання лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы.
9. Уклад М.Байкова ў выпрацоўку канцэпцыі фарміравання лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы.
10. Уклад ў выпрацоўку канцэпцыі фарміравання лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы.
11. Ідэя адзінства народнай і літаратурнай мовы, яе прыхільнікі і праціўнікі.
12. Дыялектная мова як асноўная крыніца папаўнення слоўніка літаратурнай мовы ў ацэнках навукоўцаў 1920–30-х г.
13. Словатворчасць як спосаб папаўнення слоўніка літаратурнай мовы.
14. Словатворчасць У. Дубоўкі і папулярызацыя ім аўтарскіх наватвораў.
15. Аўтарскія неалагізмы В. Ластоўскага ў “Падручным расійска-крыўскім (беларускім) слоўніку”.
16. Выкарыстанне старабеларускай лексікі з мэтай папаўнення слоўнікавага складу.

17. Адносіны да запазычвання як спосабу папаўнення слоўніка ў 1920–30-я гг.
18. Выпрацоўка прынцыпаў стварэння беларускай навуковай тэрміналогіі.
19. Перакладная лексікаграфія 1920-х гадоў і яе роля ў развіцці лексікі літаратурнай мовы.
20. Праблемы карэктнасці словаўжывання ў працах 1920–30-х гг.

ПАТРАБАВАННІ ДА КУРСАВОЙ РАБОТЫ

Курсавая работа з’яўляецца самастойным даследаваннем студэнта пры навукова-кансультацыйнай і метадычнай дапамозе навуковага кіраўніка. Яе выкананне запланавана ў 6-м семестры.

Мэта напісання курсавой работы – паглыбленне і ўдасканаленне навыкаў самастойнай даследчыцкай працы, умення выкарыстоўваць атрыманыя веды для вырашэння пэўных лінгвістычных задач па абранай тэме, развіццё пазнавальнага лінгвістычнага мыслення.

У працэсе працы над курсавой работай студэнт павінен прадэманстраваць наступныя ўменні: абгрунтаванне актуальнасці, навізны і практычнай значнасці праблемы; праца з навуковай літаратурай, уменне аперыраваць лінгвістычнымі тэрмінамі і паняццямі; выбар, класіфікацыя і аналіз фактычнага матэрыялу, абагульненне назіранняў над ім; раскрыццё зместу даследаванай тэмы, праблемы ў сістэматызаванай і паслядоўнай форме; выяўленне культуры навуковага выкладу тэарэтычнага і фактычнага матэрыялу; выпрацоўка ўмення лагічна, паслядоўна і доказна фармуляваць свае меркаванні, назіранні і вывады па даследуемай праблеме; выпрацоўка ўмення публічнага выступлення, навуковай дыскусіі і абароны; падрыхтоўка да выканання дыпломнай работы.

Асноўныя этапы працэсу падрыхтоўкі курсавой работы: падбор навуковай літаратуры па тэме даследавання, асэнсаванне кірункаў даследавання, сістэматызацыя фактычнага матэрыялу, складанне плана даследавання, акрэсленне цэласнай кампазіцыі работы.

Аб’ём курсавой работы – 25–30 старонак. На выкананне курсавой работы адводзіцца 40 гадзін.

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ УВА

[illegible]

**ДАПАЎНЕННІ І ЗМЯНЕННІ
ДА ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ УВА
НА _____ / _____ НАВУЧАЛЬНЫ ГОД**

№ п/п	Дапаўненні і змяненні	Падстава

Вучэбная праграма перагледжана і адобрана на пасяджэнні кафедры
Гісторыі беларускай мовы__ (пратакол № __ ад _____ г.)
(назва кафедры)

Загадчык кафедры

доктар філалагічных навук
прафесар

(подпіс)

М.Р. Прыгодзіч
(ініцыялы, прозвішча)

ЗАЦВЯРЖДАЮ
Дэкан факультэта

доктар філалагічных навук
прафесар

(подпіс)

І. С. Роўда
(ініцыялы, прозвішча)